

I. ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ

УДК 796.5

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2026.83.3-10>

Костенко Альона Анатоліївна

Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг, Україна, ORCID ID: 0000-0002-9513-5519

Остапчук Ірина Олександрівна,
кандидат географічних наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг, Україна, ORCID ID: 0000-0002-5879-518X

Казakov Володимир Леонідович,
кандидат географічних наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг, Україна, ORCID ID: 0000-0002-0340-2107

Антонова Еліна Володимирівна

Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг, Україна, ORCID ID: 0009-0004-0466-4338

АКТИВНИЙ ТА СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ: ТЕОРЕТИЧНА КОНВЕРГЕНЦІЯ ТА ЧИННИКИ ЯКОСТІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

Мета. Стаття має на меті з'ясування сутності понять «активний туризм» і «спортивний туризм», обґрунтування їх теоретичної близькості та доцільності використання інтегративної категорії «активний туризм», а також виявлення основних чинників якості туристично-рекреаційних послуг у даному сегменті.

Методика. Методологічну основу становлять аналіз і узагальнення наукових джерел, порівняльний підхід до трактувань понять у різних наукових школах та концептуальне моделювання взаємодії спортивної й рекреаційної складових туризму.

Результати. У результаті дослідження встановлено істотні відмінності у розумінні спортивного туризму в Україні, де він переважно розглядається як неолімпійський вид спорту, та в західній традиції, яка трактує його як форму подорожей, пов'язаних зі спортом або активною рекреацією. Доведено наявність спільних рис цих підходів, що проявляються у фізичній активності туристів, рекреаційно-оздоровчій спрямованості та зростанні ролі сервісної складової. Обґрунтовано, що сучасні тенденції розвитку туристичної індустрії зумовлюють конвергенцію спортивного та активного туризму в єдину інтегровану модель.

Наукова новизна. У статті визначено, що активний туризм доцільно розглядати як інтегративну категорію, яка поєднує спортивну технічність і рекреаційний потенціал у межах сучасної туристичної галузі, забезпечуючи підвищення якості послуг та адаптацію національного ринку до європейських стандартів.

Практична значимість. Запропоновано концептуальний підхід до конвергенції, який передбачає професіоналізацію туристичного супроводу, адаптивність маршрутів, економічну синергію та впровадження міжнародних стандартів якості. Визначено систему об'єктивних, суб'єктивних і зовнішніх чинників якості туристично-рекреаційних послуг, які можна використати в організації рекреаційної діяльності на практиці.

Ключові слова: активний туризм, спортивний туризм, рекреація, туристично-рекреаційна діяльність, активні подорожі.

UDC 796.5

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2026.83.3-10>

Kostenko Alona

Kyryvi Rih State Pedagogical University, Kyryvi Rih, Ukraine, ORCID ID: 0000-0002-9513-5519

Ostapchuk Iryna,
PhD in Geographical Sciences, Associate Professor

Kyryvi Rih State Pedagogical University, Kyryvi Rih, Ukraine, ORCID ID: 0000-0002-5879-518X

Kazakov Volodymyr,
PhD in Geographical Sciences, Associate Professor

Kyryvi Rih State Pedagogical University, Kyryvi Rih, Ukraine, e-mail: vl.kazakov1970@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0340-2107

Antonova Elina

Kyryvi Rih State Pedagogical University, Kyryvi Rih, Ukraine, ORCID ID: 0009-0004-0466-4338

ACTIVE AND SPORTS TOURISM: THEORETICAL CONVERGENCE AND QUALITY FACTORS OF TOURISM AND RECREATIONAL SERVICES

Purpose. The article aims to clarify the essence of the concepts of “active tourism” and “sports tourism,” to substantiate their theoretical proximity and the feasibility of using the integrative category “active tourism,” as well as to identify the main quality factors of tourism and recreational services in this segment.

Methodology. The methodological framework is based on the analysis and generalization of scientific sources, a comparative approach to the interpretation of concepts in different academic schools, and conceptual modeling of the interaction between the sports and recreational components of tourism.

Results. The study reveals significant differences in the understanding of sports tourism in Ukraine, where it is predominantly viewed as a non-Olympic sport, and in the Western tradition, which interprets it as a form of travel related to sport or active recreation. The presence of common features of these approaches is substantiated, manifested in tourists' physical activity, recreational and health-oriented focus, and the growing role of the service

component. It is argued that current trends in the tourism industry lead to the convergence of sports and active tourism into a unified integrated model.

Scientific novelty. The article determines that active tourism should be regarded as an integrative category combining sports technicality and recreational potential within the modern tourism industry, ensuring improved service quality and the adaptation of the national market to European standards.

Practical significance. A conceptual approach to convergence is proposed, which includes the professionalization of tourist support, route adaptability, economic synergy, and the implementation of international quality standards. A system of objective, subjective, and external quality factors of tourism and recreational services is identified, which can be applied in the practical organization of recreational activities.

Keywords: active tourism, sports tourism, recreation, tourism and recreational activity, active travel.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження теоретичних основ активного та спортивного туризму обумовлена наявністю розрізнених уявлень і наповнення цих понять в країнах Європейського союзу і Україні також затребуваністю в сучасній сфері туризму професій і фахівців із забезпечення здорового активного способу життя та надання індивідуальних послуг. Такі послуги не можуть бути замінені повністю автоматизованими системами. У «Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» серед іншого зазначено такі цілі як – необхідність приведення назв видів і форм туризму до європейських і наближення турпродукту до європейських стандартів і норм. Популяризація здорового способу життя сприяють розвитку саме активних видів туризму. Організація комерційних активних подорожей до різних куточків світу робить їх безпечними, якісними та комфортними для туристів.

У дослідженні вперше обґрунтовано, що конвергенція спортивного та активного туризму – це не просто формальне об'єднання видів активної рекреаційно-туристичної діяльності, а якісна трансформація, що змінює суб'єкт-об'єктні відносини: турист стає «активним учасником», а подорож – інструментом самовдосконалення через дозований фізичний виклик.

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження зумовлена суттєвими розбіжностями у трактуванні понять «активний» і «спортивний туризм» в Україні та за кордоном, що ускладнює формування цілісної моделі розвитку туристичної галузі та гармонізацію з міжнародними стандартами. Вітчизняна практика розглядає спортивний туризм як неолімпійський вид спорту, тоді як західні підходи трактують його як туристичну діяльність з активною рекреацією та участю у спортивних подіях.

Здоровий спосіб життя, активний відпочинок та якісний сервіс, як сучасні тенденції в організації дозвілля, – підкреслюють необхідність конвергенції спортивного та активного туризму. Інтегрована модель поєднує технічну складність спорту з рекреаційним потенціалом подорожей і високими стандартами безпеки, створюючи умови для підвищення якості послуг і конкурентоспроможності туристичного продукту в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне підґрунтя дослідження конвергенції активного та спортивного туризму характеризується різними підходами до формування понятійного апарату. Поняття «туризм» як соціально-економічне явище і форма рекреації детально висвітлене у вітчизняних та міжнародних дослідженнях і законодавчо закріплене, тоді як трактування «спортивного та активного туризму» залишається дискусійним: українські автори (Колотуха, 2018; Конох, 2009) розглядають спортивний туризм як неолімпійський вид спорту з акцентом на змагальну складову, тоді як закордонні фахівці (Gibson, 2018; Buning, 2015; Müller-Ferrés, 2022) трактують його як вид подорожі, де спорт є мотивом участі або відвідування. Спортивний і активний туризм здебільшого розглядаються окремо, а процеси їх взаємопроникнення в умовах глобалізації та цифровізації ринку лишаються поза увагою, що ускладнює інтеграцію національного туристичного ринку до системи європейських стандартів та розвиток комерційно привабливих продуктів. Водночас недостатньо досліджено конвергенцію цих категорій як цілісної моделі та системне визначення чинників якості туристично-рекреаційних послуг в активному туризмі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідити сутність наповнення понять «активний туризм», «спортивний туризм», обґрунтувати їх теоретичну близькість, актуальність і своєчасність використання поняття «активний туризм» та з'ясувати основні чинники якості туристично-рекреаційних послуг в галузі активного туризму.

Виклад основного матеріалу. Основою проведеного дослідження виступив ретельний аналіз сутності означених понять.

Під час наукових пошуків було виявлено таке протиріччя як невідповідність понятійно-категорійного апарату за напрямом спортивного туризму української наукової школи з

загальноновизнаними міжнародними термінами. Причиною цього є історичні умови розвитку спортивного туризму в країні та активна інтеграція України до міжнародного простору останнім часом. Отже, існує проблема щодо уніфікації понять та відповідна до них побудова туристичної галузі і відповідність міжнародним стандартам та нормам з метою забезпечення якості послуг. Відсутність взаєморозуміння між визначенням понять різними науковими школами ускладнює аналіз попередніх досліджень та гальмує побудову вектору подальших наукових пошуків.

Проблему формування понятійного апарату спортивно туристичного напрямку в Україні досліджували Ю. Грабовський, О. Дмитрук, В. Зігунов, О. Колотуха, А. Конох, О. Любіцева, О. Скалій, Т. Скалій, В. Федорченко, С. Фокін та ін. науковці, які потрактовують спортивний туризм як неолімпійський вид спорту і відповідно до цього формують предметну складову відповідних дисциплін. Закордонні науковці, а саме Б. Вейлер, Х. Дж. Гібсон, Поль де Кноп, Редмонд, Т. Робінсон, Дж. Трайб, М. Холл, та ін., розглядають поняття спортивний туризм як вид подорожі з метою відвідування спортивних змагань, і як галузь, яка поєднує пристрасть до спорту з бажанням досліджувати нові місця та враження.

Цілком логічним буде першочергово надати трактування окремих дефініцій поняття «спортивний туризм». Загальноприйняте визначення туризму надає нам статистична комісія ООН, що визначає його як діяльність осіб, які подорожують і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їх місця постійного проживання, протягом періоду, який не перевищує одного року поспіль, з метою відпочинку, діловими й іншими цілями.

Слід зауважити, що у дослідженнях О. Шуплат, виділяється три підходи до трактування поняття туризм: споживчий, соціокультурний та економічний підхід (Шуплат, 2015). Відповідно до Статті 1 Закону України «Про туризм» наводиться таке трактування: «туризм – це вид рекреації, пов'язаний із виїздом за межі постійного місця проживання, активний відпочинок, під час якого відновлення працездатності поєднується з оздоровчими, пізнавальними, спортивними і культурно - розважальними цілями». Цього ж визначення дотримуються і науковці М. Мальська, В. Худо, В. Цибух у своїх наукових пошуках (Мальська, 2004). Ю. Краснова та А. Антонова також відносять туризм до форми рекреації, як виду активного відпочинку (Краснова, 2014). Вищезазначені визначення відображають споживчу функцію туризму. Більш широкого значення поняття набуває у дослідженнях О. Любіцевої, де авторка потрактовує туризм як «соціально-економічне явище...» (Любіцева, 2025).

Відповідно міжнародних рекомендацій до статистики туризму від UNWTO, поняття туризм – це соціальне, культурне та економічне явище, пов'язане з переміщенням людей в місця за межами їх звичайного місця проживання, мотивом до подорожі виступає задоволення їх власних потреб.

За результатами аналізу розуміння феномену туризму, визначення поняття «туризм», у широкому розумінні, має інтегрувати в собі такі аспекти, як процес споживання туристичних послуг у вільний від роботи час за межами постійного проживання, вид активного відпочинку та галузь сфери послуг, яка формує та реалізовує туристичні продукти. Щодо нашого наукового дослідження, то ми дотримуємось визначення відповідно до ЗУ «Про туризм».

Наступною складовою для визначення дефініції спортивного туризму є термін «спорт». Звернувшись за визначенням до Вікіпедії з'ясуємо, що спорт – це змагання за певними правилами, зазвичай це специфічний вид фізичної або інтелектуальної активності, яку здійснюють з метою змагання, а також поліпшення здоров'я, отримання морального і матеріального задоволення, прагнення до вдосконалення і слави, покращення навичок (Петрова, 2021). Отже, інтегрувавши ці два визначення, можна розтлумачити суть поняття *спортивного туризму як подорожі туристів з метою участі у спортивних змаганнях*. Саме такого визначення і дотримуються закордонні науковці.

Насамперед, за визначенням UNWTO, спортивний туризм – це подорож до інших міст чи країн з метою участі у спортивних змаганнях. До того ж, не обов'язково бути професійним спортсменом, більш того, не обов'язково навіть брати активну участь у змаганнях. Саме вболівальники та сім'ї учасників змагань складають більшу частину спортивних туристів, це подорож спеціально з метою насолоди спортом тим чи іншим способом (What is sports tourism, 2026).

Закордонні науковці, зокрема Х. Гібсон, М. Кінлі, М. Ламонт та ін., ідентифікують спортивний туризм із подорожами пов'язаними з різними видами спорту та доводять, що спортивний туризм, як подієвий вид туризму, з'явився ще в стародавньому світі, наприклад Олімпійські ігри не лише як змагання, а і як видовишно-розважальний захід (Gibson et al, 2018).

Протягом 1990-х років серед науковців світу (Дж. Трайб, Х. Гібсон, Б. Вейлер, М. Холл, Поль де Кноп та ін.) велись активні дискусії з питань формування поняття спортивного туризму. Європейські дослідники туристичної галузі С. Гліптис, Г. Джексон та ін. є прибічниками гіпотези, що спортивний туризм – це активний туризм, заняття активними видами спорту на свіжому повітрі під час відпустки (Петрова, 2021). Північноамериканські дослідники Редмонд, Х. Гібсон акцентують увагу на спортивних подіях, як предметі дослідження спортивно-туристичної галузі (Gibson, 2017).

Наразі закордонні науковці розглядають спортивний туризм у декількох аспектах: як активний спортивний туризм – подорож з метою безпосередньої участі туристів у спортивних заходах (змаганнях), де туристична складова займає другорядну роль, як додаткова послуга; як подієвий (пасивний) спортивний туризм – пасивна участь туристів у спортивних змаганнях в якості вболівальників чи спостерігачів (мета – перегляд організованого спортивного заходу); як пізнавальний спортивний туризм – відвідування екскурсій до спортивних музеїв, стадіонів, тематичних закладів розміщення та харчування.

Методологічні пояснення сутності спортивного туризму наведені у класифікації туристичних галузей за міжнародним стандартом UNWTO теж вказують на його дуальність: у цій класифікації спортивний туризм виступає і як *вид спорту* (для туристичних гідів), і як *вид туризму* у складі спортивно-рекреаційного напрямку туристичної індустрії. І визначається за цим стандартом як «організація та проведення спортивних заходів на відкритому повітрі або в закритих приміщеннях для професіоналів і любителів». Туризм має підпорядковане значення відносно спортивної складової, однак – це комерційний спортивний туризм.

Таким чином, закордонні дослідники трактують поняття дуально: як активний туризм (активне дозвілля в різних середовищах) і як туризм дотичний до спортивної діяльності (активної, пасивної чи пізнавальної).

Вітчизняні науковці, зокрема О. Колотуха та А. Конох, розглядають спортивний туризм як окремий неолімпійський вид спорту або вид активної рекреаційно-туристської діяльності (Колотуха, 2009). За О. Колотухою, це або подолання туристських маршрутів у природному середовищі з використанням технічних прийомів і спорядження, або змагання на таких маршрутах із спеціальною тактикою та забезпеченням безпеки. Таке формулювання поняття зумовлене історичними та соціально-політичними умовами України, зокрема обмеженими можливостями виїзного туризму в радянські часи, що відокремило вітчизняну школу від міжнародної практики (Колотуха, 2019).

О. Бейдик, І. Писарева, А. Григоренко та ін. визначають спортивний туризм як рекреаційну діяльність оздоровчого характеру з підвищеними фізичними та психофізіологічними навантаженнями, що вимагає витривалості, туристських умінь і знань (Писарева, Григоренко, 2021).

А. Конох трактує спортивний туризм як діяльність для розвитку фізичних, психічних і духовних сил людини та вдосконалення туристської майстерності через походи або спортивно-туристичні змагання, регламентовані єдиною класифікацією (Конох, 2009). В. Зігунов узагальнює поняття як туристсько-спортивну діяльність, що поєднує туризм і спорт, спрямовану на активний відпочинок у природі, підтверджуючи його трактування як форми активного туризму без прив'язки до спортивних досягнень (Зігунов, 2015).

Порівняльний аналіз визначень вітчизняних науковців показує, що спортивний туризм трактують двоюко: як вид активної рекреаційно-туристської діяльності в природному середовищі з фізичними та психологічними навантаженнями, подоланням перешкод та використанням спеціального спорядження, і як неолімпійський вид спорту з походами та змаганнями, де діють класифікаційні вимоги й присвоюються спортивні звання. Вітчизняні дослідники частково пов'язують його з рекреаційно-оздоровчою діяльністю, частково - зі спортивною діяльністю, що відображає дуальність трактувань. Ураховуючи різні підходи всередині наукових шкіл та схожі риси цих визначень, авторами проведено порівняльний аналіз з метою пошуку конвергенції спортивного туризму і сучасного активного туризму (табл. 1).

Аналіз показує, що в Україні спортивний туризм розвивався ізольовано як суворо регламентована форма активної рекреації з нормативами, маршрутами, технікою та безпекою, тоді як західний підхід є більш ринковим та інклюзивним, охоплюючи навіть пасивне вболівання. Точками перетину обох підходів та предметом наукового інтересу є активні подорожі за власними вподобаннями: з боку України – трансформація спортивного походу в комерційно привабливий, безпечний та інклюзивний продукт; з боку світу – інтеграція складної техніки та змагального

духу професійного спорту в аматорські активні подорожі, як у проєктах «Сім вершин» та «Сім вулканів».

Таблиця 1

Співвідношення визначень поняття спортивного/активного туризму

Параметри порівняння	Вітчизняна наукова школа (Україна)	Риси конвергенції	Закордонна наукова школа (Європа, США)
Головні представники	О. Колотуха, А. Конох, О. Бейдик, В. Зігунов.	Корнієнко О. М., Колотуха О., Бьорнінг Р. Дж., Гібсон Х.Дж., Мюллер-Ферез П.	Х. Дж. Гібсон, Дж. Трайб, Б. Вейлер, С. Гліптис.
Ключова концепція	Спорт (неолімпійський вид) / активна рекреаційно-туристична діяльність	Спорт+подорож=активний туризм	Подорож зі спортивною метою (вид туризму)
Основна мета	Подолання перешкод, спортивні змагання, спортивні досягнення, присвоєння розрядів/звань	Подорож для задоволення власних потреб (фізична активність, пізнання спортивних об'єктів, відвідування спортивних подій)	Задоволення від відвідування спортивних подій, участі у змаганнях, задоволенні власних потреб в активностях у різних середовищах
Середовище	Переважно природне	Будь яке, що задовольняє мету активного дозвілля	Урбанізоване і природне
Форма реалізації	Спортивний похід, категорійний маршрут, змагання на дистанціях	Різноманітні, але в основному з фізичною активністю	Відвідування спортивних подій, участь у змаганнях за видами спорту, активна рекреація, пізнавальні подорожі
Роль туриста	Вдосконалення майстерності в подоланні перешкод середовища, вимагає високої фізичної підготовки та спеціальних навичок	Широкий спектр	Широкий спектр: вдосконалення власної майстерності у видах спорту і туризму в тому числі (скелелазіння, пішохідний, гірський туризм, альпінізм), вболівальник, спостерігач/відвідувач спортивних об'єктів
Види спортивного туризму	Пішохідний, лижний, гірський, водний, велосипедний, мотоциклетний, автомобільний, спелеологічний та вітрильний	Всі види активностей на свіжому повітрі, в природному та штучному середовищі	Активний (включає пішохідний, лижний, та ін.), подієвий, пізнавальний

У вітчизняних дослідженнях поширено визначення «спортивно-оздоровчий туризм» – діяльність, пов'язана зі спортивним туризмом, але без виконання спортивних нормативів, ототожнюється з активним, пригодницьким чи екстремальним туризмом. Так, А. Конох, визначає його як туристсько-спортивну діяльність, що поєднує рекреаційну функцію туризму та елементи спорту з фізичним навантаженням у межах можливостей людини. Він виник на самодіяльних засадах аматорів і поєднує спорт, відпочинок та розваги, сприяючи фізичному та психологічному розвитку, патріотичному вихованню та підготовці до активного життя. За О. Дмитруком і Ю. Щуром, спортивно-оздоровчий туризм передбачає активне подолання маршруту власними силами без механічного транспорту, що зближує його з активним, пригодницьким та екстремальним туризмом (Петрова, 2021).

Таким чином, *поняття спортивно-оздоровчого туризму є тотожним спортивно-туристській діяльності без вимог до додаткової фізичної підготовки та досягнення спортивних результатів*. Тим не менше, С. Фокін, наприклад, стверджує, що головною формою спортивно-оздоровчого туризму є похід (Фокін, 2010).

О. Колотуха називає активним туризмом форму подорожей неklasифікованими маршрутами невеликої протяжності та тривалості без присвоєння спортивних розрядів (Колотуха, 2018). С. Герасімов і Е. Конишев визначають його як масовий рух індивідуальних і групових подорожей та спортивно-масових заходів на природі, заснованих на технологіях спортивного туризму та клубній діяльності, підкреслюючи потенціал активного туризму для залучення широких мас до активної рекреаційної діяльності (Петрова, 2021).

За результатами порівняльного аналізу визначень поняття, можемо сформулювати узагальнене трактування *активного (спортивно-оздоровчого) туризму як виду активної рекреаційно-туристичної діяльності у різноманітних формах: спортивно-туристичні походи або участь у спортивних змаганнях з оздоровчою та пізнавальною метою.*

В ході дослідження встановлено, що сучасний етап розвитку галузі потребує відмови від протиставлення «спорт vs рекреація vs туризм». Авторами розроблено концептуальну модель, де конвергенція виступає механізмом синтезу технічної складності спорту, широкого набору форм реалізації і ролей туриста, сервісної гнучкості та адаптивності активного туризму (рис. 1).

Рис. 1. Модель конвергенції спортивного та активного туризму (розробка авторів).

Дана модель ґрунтується на позитивних рисах вітчизняного та світового підходів у розумінні спортивного, активного, пригодницького туризму.

Схарактеризуємо ключові компоненти розробленої моделі:

Професіоналізація супроводу. Замість традиційного «керівника групи» (спорт) чи «екскурсовода» (сервіс) з'являється постать гірського гіда/інструктора-провідника, який володіє технікою подолання перешкод на рівні майстра спорту і забезпечує сервіс, психологічний комфорт та пізнавальний контент. Його професіоналізм підтверджується сертифікатом.

Адаптивність – інклюзивність маршрутів. Конвергенція дозволяє використовувати категорійні спортивні маршрути для комерційних груп шляхом: використання сучасного сертифікованого спорядження, поетапного логістичного забезпечення та високого сервісу, ділення маршрутів на «спортивні модулі», які клієнт може обирати залежно від підготовки, а гід/інструктор адаптувати під індивідуальні особливості туриста чи групи.

Економічна синергія. Спортивний туризм надає методичку та безпеку, активний туризм - фінансову стабільність та інвестиційну привабливість. Це дозволяє створювати нові туристичні кластери.

Стандартизація (якість). Модель передбачає перехід від «спортивних протоколів» до національних стандартів якості, гармонізованих із європейськими нормами (наприклад, вимоги до кваліфікації за стандартами International Federation of Mountain Guide Associations (IFMGA)).

На організацію активного туризму впливає низка чинників якості туристично-рекреаційних послуг: *об'єктивних, суб'єктивних, зовнішніх*. *Об'єктивні*: безпека та надійність організації, що формують довіру туристів і мінімізують ризики, а також відповідність послуг меті подорожі - рекреаційній, оздоровчій чи/та спортивній. Важливу роль відіграє комплексність сервісу (проживання, харчування, трансфер та дозвілля). Не менш значущими є комфортність та ергономічність туристичних умов: зручність розміщення, транспорту й продуманість маршрутів навіть у віддалених локаціях.

Суб'єктивні чинники якості формуються через емоційні враження туристів, естетичну привабливість локацій та рівень гостинності персоналу. Особливого значення набуває психологічний комфорт, оскільки фізичні навантаження й незвичні умови підвищують потребу у професійному супроводі та доброзичливій комунікації.

Зовнішні чинники: соціально-економічна та політична стабільність регіону, демографічні особливості та географічні умови, які є базою для активних подорожей. Узагальнюючи, ключовим критерієм якості в активному туризмі виступає задоволення очікувань туристів щодо безпеки, відновлення сил і комфорту, що можливе лише за умови дотримання професійних стандартів обслуговування та сучасних вимог до туристичного сервісу.

Висновки. Аналіз різних дефініцій спортивного та активного туризму в Україні та світі показав, що їхньою теоретичною конвергенцією є поняття «активного туризму», що відповідає сучасним тенденціям: екологічності, активності, здоровому способу життя та якості. Фактично ця конвергенція вже відбулась у туристичній практиці, тоді як наукове обґрунтування триває.

Якість в активному туризмі включає об'єктивні, суб'єктивні та зовнішні чинники, серед яких ключовими є безпека, надійність, професіоналізм персоналу та задоволення очікувань туристів. Для забезпечення якості важливе впровадження міжнародних стандартів і сертифікації персоналу.

Список використаних джерел

- Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 року №324/95-ВР URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
- Зігунов В. М. Професійна підготовка майбутніх менеджерів з туризму до організації туристсько-спортивної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2015. 20 с.
- Колотуха О. В. Теоретико-методичні засади активного туризму. Науковий вісник Львівської академії. Серія: Педагогічні науки. 2018 р. Випуск 4. С.104-108.
- Колотуха О. В. Географія спортивного туризму та активної рекреації: Словник-довідник. Харків : Мачулін, 2019. 300 с.
- Конох А. П., Конох О. Є. Підготовка фахівців спортивного та оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах. Вісник Запорізького національного університету. 2009. № 2. С. 55-60.
- Конох А. П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 45 с.
- Корнієнко О. М., Булатов С.В. Активний туризм : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге перер. і доп. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. 293 с.
- Краснова Ю.А., Антонова А.В. Поняття та юридичні ознаки туризму в Україні. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України 2014. Вип. 197. Ч. 3. С. 132-140.
- Любіцева О.О. Основи туриознавства: Електронний навчальний посібник. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2025. 151 с.
- Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.Л. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
- Петрова А. А. Теоретико-методичні засади спортивного туризму у підготовці майбутніх фахівців. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2021. № 194. С. 218-222. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-194-218-221>
- Писарева І, Григоренко А. Дослідження сучасного стану та перспектив спортивного туризму в Україні. Економіка та суспільство. Випуск № 33. 2021. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-70>
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>
- Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму : дис. ... д-ра пед наук : 13.00.04 / Київ, 2004. 512 с.
- Фокін С. П. Туризмологічні аспекти спортивного туризму. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. 2010. Том.1, № 1. С. 222-228.
- Шуплат О. М. Формування поняття «Туризм» у сучасній економічній науці. Ефективна економіка. 2015. № 12. С. 1 – 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/57.pdf
- Gibson H, Lamont M, Kennelly M, Buning R. Introduction to the Special Issue Active Sport Tourism. Journal of Sport Tourism. 2018. № 22(4). P. 1-9.
- Buning R. J., & Gibson H. J. The evolution of active-sport-event travel careers. *Journal of Sport Management*, 2015. 29(5), 555-569. <https://doi.org/10.1123/jsm.2014-0215>
- Heather Gibson. Sport tourism and theory and other developments: some reflections. Journal of Sport & Tourism. 2017. Vol. 21, № 2. P. 153-158. DOI: 10.1080/14775085.2017.1319514
- Heather J. Gibson. Sport Tourism: A Critical Analysis of Research. *Sport Management Review*, 1998, Vol. 1. P. 45-76.
- Methodological Notes to the Tourism Statistics Database, 2019. 230 p. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420476>

Müller-Ferrés P., Martínez, D. I., Ortiz, I. E., & Riquelme, C. A. (2022). Turismo Aventura: un potenciador para el desarrollo de Angol, región de la Araucanía. *Journal of Management & Business Studies*, 4(2), 1–16. <https://doi.org/10.32457/jmabs.v4i2.1951>
Sports tourism. URL: <https://www.unwto.org/sport-tourism>.
What is sports tourism? URL: <https://www.sports-management-degrees.com/faq/what-is-sports-tourism/>.

References

- Zakon Ukrainy «Pro turyzm» vid 15.09.1995 roku №324/95-VR URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (In Ukrainian)
- Zihunov. V. M. (2015). Professional training of future tourism managers for the organization of tourism and sports activities (Extended abstract of PhD dissertation in Pedagogy, specialty 13.00.04). Kharkiv, 20 p. (In Ukrainian).
- Kolotukha. O. V. (2018). Theoretical and methodological foundations of active tourism. Scientific Bulletin of the Flight Academy. Series: Pedagogical Sciences, Issue 4, pp. 104–108. (In Ukrainian)
- Kolotukha. O. V. (2019). Geography of sports tourism and active recreation: A glossary-reference guide. Kharkiv: Machulin, 300 p. (In Ukrainian)
- Konokh. A. P., Konokh, O. Ye. (2009). Training specialists in sports and health tourism in higher education institutions. Bulletin of Zaporizhzhia National University, No. 2, pp. 55–60. (In Ukrainian)
- Konokh. A. P. (2007). Theoretical and methodological foundations of professional training of future specialists in sports and health tourism in higher education institutions (Extended abstract of Doctoral dissertation in Pedagogy, specialty 13.00.04). Kyiv, 45 p. (In Ukrainian)
- Korniienko. O. M., Bulatov, S. V. (2022). Active tourism: A textbook for students of higher education institutions (2nd revised and expanded ed.). Zaporizhzhia: Zaporizhzhia Polytechnic National University, 293 p. (In Ukrainian)
- Krasnova Yu.A., Antonova A.V. Poniattia ta yurydychni oznaky turyzmu v Ukraini. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy 2014. Vyp. 197. Ch. 3. P. 132-140. (In Ukrainian)
- Liubitseva O.O. Osnovy turyzmoznavstva: Elektronnyi navchalnyi posibnyk. Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, 2025. 151 p. (In Ukrainian)
- Malska M.P., Khudo V.V., Tsybukh B.L Osnovy turystychnoho biznesu: Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2004. 272 p. (In Ukrainian)
- Petrova. A. A. (2021). Theoretical and methodological foundations of sports tourism in the training of future specialists. Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences, No. 194, pp. 218–222. (<https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-194-218-221>) (In Ukrainian)
- Pysareva I, Hryhorenko A. Doslidzhennia suchasnoho stanu ta perspektyv sportyvnoho turyzmu v Ukraini. Ekonomika ta suspilstvo. Vypusk № 33. 2021. (<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-70>) (In Ukrainian)
- Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 bereznia 2017 r. № 168-r. Stratehiia rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text> (In Ukrainian)
- Fedorchenko. V. K. (2004). Theoretical and methodological foundations of training specialists for the tourism sector (Doctoral dissertation in Pedagogy, specialty 13.00.04). Kyiv, 512 p. (In Ukrainian)
- Fokin S. P. (2010). Tourism studies aspects of sports tourism. Scientific Bulletin of the Institute of International Relations of the National Aviation University. Series: Economics, Law, Political Science, Tourism, Vol. 1, No. 1, pp. 222–228. (In Ukrainian)
- Shuplat O. M. Formuvannia poniattia «Turyzm» u suchasni ekonomichnii nautsi. Efektyvna ekonomika. 2015. № 12. P. 1 – 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/57.pdf (In Ukrainian)
- Gibson H., Lamont M, Kennelly M, Buning R. Introduction to the Special Issue Active Sport Tourism. Journal of Sport Tourism. 2018. №10 22(4). P. 1-9.
- Buning, R. J., & Gibson, H. J. The evolution of active-sport-event travel careers. *Journal of Sport Management*, 2015. 29(5), 555–569. <https://doi.org/10.1123/jsm.2014-0215>
- Heather Gibson. Sport tourism and theory and other developments: some reflections. Journal of Sport & Tourism. 2017. Vol. 21, № 2. P. 153-158. DOI: 10.1080/14775085.2017.1319514
- Heather J. Gibson. Sport Tourism: A Critical Analysis of Research. *Sport Management Review*, 1998, Vol. 1. P. 45–76.
- Methodological Notes to the Tourism Statistics Database, 2019. 230 p. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420476>.
- Müller-Ferrés P., Martínez, D. I., Ortiz, I. E., & Riquelme, C. A. (2022). Turismo Aventura: un potenciador para el desarrollo de Angol, región de la Araucanía. *Journal of Management & Business Studies*, 4(2), 1–16. <https://doi.org/10.32457/jmabs.v4i2.1951>
- International Federation of Mountain Guide Associations (IFMGA) https://ifmga.net/images/IFMGA_presentation.pdf
- Sports tourism. URL: <https://www.unwto.org/sport-tourism>
- What is sports tourism? URL: <https://www.sports-management-degrees.com/faq/what-is-sports-tourism/>

Отримано редакцією журналу / Received: 28.01.26

Прорецензовано / Revised: 20.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 25.02.26